

Euharistija i liturgijski pokret

Postoje li dvije euharistijske pobožnosti?*

VELIKA je, bez sumnje, snaga uma, koji je prožet jednom idejom. No ta jedna ideja mora biti temelj i veza bezbroja drugih, ta ideja mora unositi na svako područje sklad, mora sintetizirati, a ne kvariti i rušiti. Za mnoge se velikane veli da su imali jednu ideju-vodilju kroz život; ali za mnoge se ogorčeno tvrdi: s njima se ne da govoriti — imaju jednu jedincatu ideju. Između ova dva pola: genija i ograničenika ima bezbroj faza, u kojima ljudi, vođeni jednom idejom, titraju čas jednom čas drugom polu, bilo ka genijalnosti bilo k ograničenosti.

Veoma bismo se čudili učenjaku, koji bi — od brige da istakne, kako je voda sav smisao zdenca, a ne sam zdenac, rupa — dao zatrpati zdenac i ostao tako bez vode, kojoj je za volju bio zatrpao zdenac.

Primjer je smiješan i grub, ali se događa, dakako u finijim nijansama.

Njemački list *Bibel und Liturgie* raspravlja u cijeloj seriji članaka o objektivnoj i subjektivnoj pobožnosti i dokazuje, da je praksićanska pobožnost bila objektivna, dok je današnja čisto subjektivna:¹ Stara pobožnost da je teocentrićka, kojoj je središte Bog, a čovjek samo jedna točkica na dalekoj periferiji. Stoga prve kršćane da i nije zanimala osoba i ljudski život Isusov: »Isus« nije prije bio središte mišljenja i molitve, nego »Krist«, i to Kralj vječne slave, promatran u svijetlu paruzije — budućeg dolaska Gospodinova. Svetost i posvećenje nije bilo u to vrijeme nešto subjektivno nego bitno djelo same milosti — o p u s o p e r a t u m Asceza i djelatnost ljudska iščezavaju pred sakramentima. Prvi kršćani nijesu smatrali Euharistiju kao prisutnoga Isusa, kojemu se treba klanjati, nego kao Krista Žrtvu. — Ukratko, prva se pobožnost sastojala u svijesti, kojom je kršćanin prožet, da je krstom postao član Mističkoga Tijela Kristova...

A onda su došli mali, individualistički Isusovci s razmatranjem, ispitivanjem savjesti, duhovnim vježbama i donijeli sićušnu individualnu pobožnost, promatranu s ljudskoga stamovišta, kojoj je centrum čovjek, a ne Bog. Asceza sastoji sad u nasljedovanju Isusa, u klanjanju, u sitnim ljubavnim razgovorima s Isusom u Oltaru, u nježnoj pobožnosti prema Presv. Srcu...

* Velika hvala dubokom teologu *R. P. Merschu*, koji me pripustio u riznicu svojih studija i nacrtu. Povod ovoj radnji jest njegov članak u »*Etudes Religieuses*« od g. 1923.; otada učeni autor »polit et repolit« svoje djelo o Euharistiji »*novem per annos*«.

¹ *Schweitzerische Rundschau*, 2. Nov. 1933. str. 681 - 2.

Ovoj individualnoj pobožnosti nijesu krivi samo Isusovci. Kriv je također sv. Franjo sa svojim redom, koji je stavio raspelo i jaslice na mjesto proslavljenog Krista. Kriv je i dominikanski red, koji je uveo pobožnost sv. Krunice. Kriv je sv. Toma radi svojeg: »Adoro Te devote«. Krivi su toliki pape; pače kriv je prema tim auktorima i sam dobar Bog, jer »je neliturgijsko štovanje Euharistije... surogat, što ga je Promisao(!) dao za ustuk protiv propadanja Euharistije«.² — Euharistijski su blagoslovi i procesije »bijedni surogati, dani kršćanskom puku, jer se zbog nerazumijevanja i ravnodušnosti nije znao normalno služiti Euharistijom...«³

Evo mojeg primjera realizirana. Da istakne realnost Mističkoga Tijela, Bibel und Liturgie zaboravlja, da su članovi toga tijela također ljudi od krvi i mesa. Da istakne transcendentnost Crkve, Bibel und Liturgie zaboravlja, da pripadamo ratničkoj Crkvi. Da istakne objektivnu pobožnost, Bibel und Liturgie kudi subjektivnu pobožnost, koja je jedini put do objektivne pobožnosti za čovjeka putnika-viatora, pojedinca; zatrpava zdenac, da dođe do vode. Taj radikalni put, koji bi imao dovesti čovjeka u Slavu već prije smrti, nije izum nastranih zastupnika lijepog liturgijskoga pokreta: tim je putem hodala istočna Crkva već od početka: istočni su Oci magistralno naučavali veličinu Mističkoga Tijela; istočna je Crkva oduvijek težila za Preobraženjem. To baš i jest veličina istočne Crkve. I liturgijski pokret stiče velike zasluge, što članove zapadne Crkve, koji su kadikad i odviše praktični i konkretni i agilni, sjeća na svrhu te agilnosti. Liturgijski je pokret veličanstven, kad nastoji da digne vjernike do pravoga shvaćanja Crkve; ali su i sićušni oni od njegovih nastranih zatočnika, koji nasljeđuju mistički san istočne Crkve; san, koji nije ništa drugo nego objektivna pobožnost bez subjektivne, fantom pobožnosti. Što pravoslavni velikani osuđuju kao fatalne mane,⁴ to nam neki nerazboriti pristaše liturgijskoga pokreta serviraju kao zalog spasenja...

Ova se sićušnost ističe osobito, kad nekoji autori govore o presvetoj Euharistiji. Prema njima taj novi val božanskoga života u Crkvi, otkako vjernici bolje poznaju Isusa u Hostiji, otkako Euharistija postaje središte katoličkoga života, nesamo da nije obogatio Crkve nego ju je naprotiv osiromašio, gotovo izložio praznovjerju. O. Dom. Gommaire Laporta, O. S. B.⁵ upozoruje nas na »ispravno i duboko shvaćanje« Euharistije kod pravoslavaca. Mi Hrvati, bolje upućeni u stvar, savjetujemo svima, da gledaju vrijednost teorije u pra-

² »Der ausserliturgische Kult der Eucharistie... ist ein Surrogat, das die Vorsehung (!) gegen den Verfall der Eucharistie gegeben hat.«

³ »Armselige Ersatzmittel, die dem christlichen Volke zugestanden wurden, weil Unverständnis und Gleichgültigkeit es von dem normalen Gebrauch der Eucharistie fernhielten...«

⁴ Soloviev, *La Russie et l'Église universelle*, p. 1 ss.

⁵ *Piété Eucharistique, Ce qu'elle doit être.*

ksi.⁶ Ako ma kako divna teorija ostane neprovediva u životu, znak je, da nešto bitno manjka: to bitno, čega u istočnoj pobožnosti uopće nedostaje, jest svijest, da čovjek ostaje čovjek, pa makar i posvećen milošću, da čovjek nije andeo; to bitno, čega u istočnome shvaćanju Euharistije nema, jest svijest, da je Euharistija sama prisutnost Kristova među nama, da je Euharistija sama Milost, Vrelo Milosti, Inchoatio Glorise, a nesamo simbol i obećanje...⁷ To je ono bitno, što često manjka i shvaćanju nekih pristaša liturgijskoga pokreta. Na primjer:

»Ne dozivilje li i za naših dana kod priličnoga broja kršćana izraz: »Euharistijska pobožnost« pomisao na neliturgijski kult, kojim se već tamo od 11. stoljeća časti u latinskoj crkvi »Sveta Pohrana«? Euharistija je za te kršćane prije svega »Emmanuel — Bog s nama«: Isus nazočan u pokaznici i svetohraništu. Oko bijele Hostije, oko Isusa sakrivenog u komadiću kruha nižu se najraširenije euharistijske pobožnosti. Namjesto onih pobožnosti srednjega vijeka, kao na pr. »Želja vidjeti Hostiju«⁸ a koja je danas nesuvremena, nastupile su veličanstvene svečanosti: »Procesije s Presvetim«, »svečano izlaganje Presvetoga«, »veličanstveni blagoslovi s Presvetim«.

Mnogim se površnim dušama te pobožnosti čine kao ostvareni vrhunac katoličkoga kulta, najveća proslava »Euharistijskog Kralja«. Njima se čini, da za Isusa ovdje dolje ne može biti veće slave od one, kada uzvišen na »prijestolje slave« — u pokaznici, koja se sva bljeska od zlata — prima počasti svjetine, koja Mu na prolazu kliče, koja se šutke i klanjajući prećiba pred Njegovim blagoslovom.

Uz te veličanstvene izvanje svečanosti, gdje sve, rekao bih, ide za tim, da zablješti i ushiti, opaža se, kako se rascvjetava neka intimnija, osobnija i čvstvenija pobožnost, kojoj se počesto pridružuje i primjesa melankolije. To su pohodi presv. Sakramentu, noćna i vječna klanjanja, sv. Ura. »Do nogu svetohraništa« vjernici se priučie da izlijevaju svoje duše u samotnim molitvama; dolaze onamo k »Božanskom Gostu«, da od Njega traže savjeta i okrepe, jer On tu »prima u audijencije«. Ti kršćani tu naknaduju za one od svoje braće, koji rdavo odgovaraju Učiteljevu pozivu, što ga On upravlja iz svoje »tamnice ljubavi«. Magister adest et vocat te. Jer kaošto nekoć tako je i sada u

⁶ Tim je dan i odgovor na isticanje »Vesnika srpske patrijaršije« od 8. veljače o. g., koji se osvrće na pisanje »Časopisa katolickeho duhovenstva«, kad ovaj traži, »da bi narod trebao da učestvuje aktivno u službi Božjoj«, i upozorava na neke nastranosti kod moderne »Mise u dijalogu«. »Vesnik srpske patrijaršije« (str. 58.) primjećuje na to: »Kako pokazuje gore navedeni citat, katolička je Crkva i u ovom slučaju, zanemariivši stare tradicije, došla na stramputicu. Međutim, Pravoslavna Crkva, čuvajući čistoću vere i obreda, i sada daje mogućnost narodu ne samo da prisustvuje na bogoslužjenju, već i aktivno u njemu da učestvuje.« Lijepo! Dosta je samo pogledati, koliko naroda ne — »učestvuje« nego samo makar »prisustvuje« kod sv. Mise u pravoslavnoj, a koliko u katoličkoj Crkvi, pa ćemo odmah imati na pameti odgovor o bunaru zatranom radi — vode!

⁷ de La Taille, *Mysterium Fidei*.

⁸ Za ispravnije shvaćanje cfr. Dumoutet, *Le Désir de voir l' Hostie*. Beauchesne — Paris.

svetohraništu Isus prezren i ostavljen. Tko nije čuo te jadikovke? »U pozadini tamnih katedrala naših velegradova, pred titravim sjajem vječnoga svijetla jedva bdiše nekoliko vjernih i osamljenih duša, dok vani sve vrvi od ravno-dušne i nezahvalne svjetine, koja se gura za nasladama i poslovima.« Ima vjernih, kojima se euharistijski Krist ukazuje u vrlo crnom svijetlu...⁹

Prema autoru Duh Sveti nije poveo ovdje Crkvu najsretnijim putem: današnja pobožnost ne odgovara svrsi svete Pohrane:

»Evo jašnoga principa, koji je i jednostavan i u potpunom skladu s povijesnim činjenicama: Euharistija se čuva za bolesnike... Ne čuva se zato, da joj se klanjamo...¹⁰

No što ćemo, Duh Sveti morao se prilagoditi prilikama:

»Kao ustuk protiv hereza, osobito protiv protestantizma, skolastički teolozi prikloniše odviše pažnje dogmi o realnoj prisutnosti i apologetskom dijelu nauke o Euharistiji. Toj nauči teologa odgovaralo je u pučkoj pobožnosti pojačano štovanje Sv. Pohrane, što su ga smatrali najboljom potvrdom baštinijene vjere, za koju se zalagahu bogoslovi. Bilo bi nepravedno ne priznati vanrednih usluga, što ih za uzdržavanje prave vjere u narodnim slojevima¹¹ iskazaše ova javna ispovijedanja te apologetske pobožnosti...¹²

Ali time je Duh Sveti pripustio mogućnost, da Crkva izgubi pravo shvaćanje Euharistije, koje je bilo tako uzvišeno u prvoj Crkvi, i koje je još uvijek »ispravno u istočnoj Crkvi«.

»Toliko nam se govorilo o Isusu«, koji silazi na naše žrtvenike, koji stane u našim svetohraništima, koji se sakriva pod prilikama kruha, da se što uže uzmožne sjediniti sa svojim prijateljima; toliko se isticala poniznost i ljubav, što je očituju ti »čini«, da je velika pogibelj, e ih se krivo razumije i prikaže kao produljenje historijskog života Spasiteljeva puštajući s vida njegovo sadašnje i naravno bivovanje nebesko s desne Oca...¹³

»Misao na mjesnu prisutnost Isusovu pod euharistijskim prilikama i u pričesnicima tako je znala obuzeti mašte, da su neki neopaženo počeli smatrati taj način prisutnosti i sjedinjenja najsavršenijim, najstvarnijim. Na tom nam sjedinjenju »Anđeli zavide«, po njem je Božja svemoć ostvarila onaj san majčine ljubavi, koja bi htjela da »pojede (od milja) svoje čedo«. I kršćanska je starina bila svjesna te činjenice, no mjesto da se kod nje zaustavi, ona je prešla preko toga i odviše priprostog shvaćanja. Euharistijsko je sjedinjenje za stare prije svega bilo aktívni simbol i obećanje...¹⁴

⁹ Dom Gommaire Laporta O. S. B., Piété Eucharistique, pp. 4-5.

¹⁰ Ib., p. 8.

¹¹ U najboljem slučaju, dakle, današnja euh. pobožnost može koristiti neukom puku, svjetini..., ali ne prosvjetljenoj vjeri jednoga teologa! Kako naprotiv milo zvuči riječ Gospodinova: Blaženi siromašni, maleni... njihovo je Kraljevstvo nebesko.

¹² Ibid., p. 10.

¹³ Ibid., p. 14.

¹⁴ Ibid., p. 16. Ovakovi glasovi nisu tako osamljeni bili, pa su znali izazvati opravdanu reakciju: cfr. Overmans, Objektive und subjektive Frömmigkeit (»Stimmen der Zeit«, März 1934.), Revue des Sciences religieuses de Strassbourg 1934., p. 99. članak Alf. Boehma.

Mislim, da smo dovoljno dali riječ onima, kojima se ne sviđa sadašnji način euharistijske pobožnosti u Crkvi. Iz tih obilnih citata moći će svaki oštroidniji čitač da razabere, kako su ti prigovori protiv današnje »sentimentalne euharistijske pobožnosti« u jednu ruku rašireni, a u drugu malo, da, nikako osnovani. Da taj naš sud nije pretjeran nego nasuprot u skladu s duboko shvaćenom teologijom i s izričnim i opetovanim direktivama sv. Majke Crkve, to imaju da pokažu i ove stranice.

U čemu je problem ?

Kult same realne prisutnosti, pobožnost prema Kristu u Hostiji, izvan sv. Mise i sv. Pričesti, privatna euharistijska pobožnost, pobožnost »općenja« i »razgovora« (le culte de »conversation«) s našim Gospodinom u tabernakulu bez sumnje je pobožnost u Crkvi relativno nova.

Nekoji protestanti tvrde, da je primitivno shvaćanje Euharistije bilo isključivo simboličko, ukoliko je Euharistija znak jedinstva s Kristom i jedinstva među vjernicima. Realistička koncepcija bi imala svoj početak tamo negdje u kasnom srednjem vijeku.

Tvrdnja je previše smiona. No živa je istina, da je primitivno shvaćanje u prvom redu simboličko. To se vidi već iz sv. Mise, u koju se tek tokom vremena tu i tamo uvukao po koji subjektivni momenat; kad svećenik n. pr. nagnut nad Hostiju govori Kristu od srca k srcu: »Gospode Isuse Kriste, Sine Boga živoga, . . . daj mi da uvijek pristajem uz Tvoje zapovijedi i ne dopusti da se ikad od Tebe rastavim.«

Mi smo i odviše uvjereni s Newmanom, da život Crkve nosi u sebi dinamizam i polet, koji je nužno proširuje i obogaćuje. Solovjev, ruski Newman, smatra život i obogaćenje Crkve kao najjači dokaz njezina božanskoga podrijetla. Nama ne pravi nikakove poteškoće razlika shvaćanja Euharistije u Crkvi. Mi znamo, da je euharistijska sadašnjost samo obogaćena i ukrašena prošlost. Iako naši predci nijesu općili intimno s Gospodinom u Hostiji, Isus je nama središte naših crkava u tabernakulu, On je čar našega djetinjstva, snaga naše mladosti, punina našega života, sve naše.

Mi znamo, da ova dva shvaćanja Euharistije, simboličko i realističko — objektivno i subjektivno, ne mogu rasti i razvijati se jedno bez drugoga. Nema dva razna shvaćanja Euharistije, kao što nema ni dva razna Krista: Krist Judeje i Krist Mističkoga Tijela. Već Evandjelje sintetizira ova dva načina gledanja, a naš Gospodin, kad govori o svojem Tijelu kao realnoj hrani, govori u isto vrijeme i o dušama, koje će živjeti u Njemu od ovog nebeskoga Kruha.

Euharistija kao Sakrament Crkve ne prestaje biti Sakrament Kristov; naprotiv, ona je baš time puno savršenije Sakrament Kristov. Crkva je punina Kristova. I predstavljajući Crkvu, Euharistija predstavlja to bolje Krista, sve, što Krist jest, svu puninu Njegovu.

U drugu opet ruku vjerovanje, što raste iz dana u dan, u stvarnost prisutnosti, samo je usavršilo simbolizam ove prisutnosti. Klanjajući se u Euharistiji Kristu samome, koji je pravo jedinstvo, pravi život, pravi Bog, kršćani će bolje razumjeti, da je jedinstvo Crkve, koje on simbolizira, zaista realno, zaista puno životne snage i zaista transcendentno.

Veličanstveni rascvat religioznoga života pod euharistijskim Suncem dokazuje, da je privatna euharistijska pobožnost, iako prividno nova, istotako stara kao i Euharistija sama. Privatna euharistijska pobožnost jest potpuno neshvatljiva, ako nije u potpunom skladu s javnim kultom, sa Žrtvom, s Pričesti i s bogoslovskom naukom o Euharistiji.

Ne ova harmonija ne udara u prvi mah u oči. Odatle poteškoće i nerazumijevanja, odatle cijeli problem.

Ako letimice prolistamo koji bogoslovski priručnik o realnoj prisutnosti, mogli bismo smatrati kao najbizarniju ideju pomisao da pohodimo Presveti Sakrament.

Koja je napokon razlika između ove realne prisutnosti i između božanske svudašnje prisutnosti, o kojoj nam govori svaka zdrava filozofija ?

Kad smo pred Presvetim, mi se ponašamo prema Kristu kao prema prijatelju, pouzdaniku, kojemu govorimo, kojega gledamo. Mi tražimo tako rado osjećajnu intimnost s Kristom u Hostiji, mi Mu govorimo, zovemo Ga, nastojimo da susretnemo Njegove oči, da osjećamo Njegov pogled baš tako, kao da nas On u Hostiji vidi i čuje, baš tako, kao da je Krist prisutan u Hostiji posve prirodnim načinom.

Ne sasvim je drugačiji način prisutnosti, što ga opisuje teologija. Premda je Krist na oltaru sa svojim akcidentima, jer mu pod prilikama kruha i vina ništa ne manjka, ipak Krist nije tu »po svojim akcidentima«, »s vlastitom protegom (dimenzijama)«. Njegov način sakramentalnog bivstvovanja »ad modum spiritus (poput duha)« dopušta Mu doduše svako djelovanje intelektualnog života, daje Mu doduše sve spoznaje — pače zbog povezanosti u istoj osobi i naravi i osjećajne, koje ima u nebu, ali mu i onemogućuje svako djelovanje senzitivnoga života. Krist bi morao učiniti čudo, čudo, kojega nije nikad obećao, da nas u sakramentu vidi svojim očima, čuje svojim ušima i odgovori svojim božanskim ustima.

Drugim čudom naprotiv, što ga je bio obećao, veličanstvenom šutnjom naime, Krist razvija sjaj naše vjere; intimnom šutnjom Krist izaziva naše pouzdanje i našu intimnost; mučnom šutnjom Krist odgovara našim mukama i našim očajnim »Domine, perimus — Gospode, pogibosmo!«.

Ova opreka između aspiracija privatne euharistijske pobožnosti i teologijske nauke čini se mnogima tako realna i tako velika, da gotovo odvrću propovjednike od naučavanja istine o načinu Kristove prisutnosti u Hostiji, »da se puk ne bi čudio i sablaznio.«

No ta opreka ne može biti relna. Mi ćemo je pomno promatrati samo zato, da nam iščezne ispred očiju. Fantom ne podnosi oštra pogleda.

Suočit ćemo s euharistijskom pobožnosti teologiju i liturgiju, da ih poredimo i da pokažemo, kako umišljena opreka iščezava, čim se pomno promotri makar koji rukav jedne te iste struje; da ustanovimo, kako se ova opreka i razlika, iščeznuvši iz jedne točke, pomalja na drugoj znatno smanjena i sužena, dok na koncu sasvim ne iščezne barem utoliko, ukoliko bi smetala pobožnost, lijepu euharistijsku pobožnost. I nesamo da će opreke nestati, nego će se privatna euharistijska pobožnost pokazati u svoj svojoj veličini i sjaju. Svijetlo teologije, bačeno na privatnu pobožnost, pokazat će nam samo, da je ta pobožnost živo vrelo ljubavi, revnosti i sjedinjenja s Kristom.¹⁵

Krist, supstancijski prisutan (»per substantiam«) čini euharistijsku pobožnost substancijskom.

Privatna euharistijska pobožnost traži Krista tamo, gdje On zaista jest; u tom dakle ima pravo. Osjećajni način, kojim postupaju s Hostijom, način je ljudski — ta nismo anđeli! — postupanja s Bogom, prisutnim i tajinstvenim. Ona je dakle dobra i osniva se na istinitoj koncepciji realne prisutnosti i na našoj prirodi. Teologija je mora dakle samo obodriti i usavršiti. Iako nam način realne prisutnosti zabranjuje kontakt »per accidentia« s Učiteljem, ona nam opetuje »Noli me tangere — Ne diraj me!« samo zato, da potražimo kontakt puno dublji i puno intimniji: »discessit ab oculis, ut redeamus ad cor et ibi inveniamus illum — nestade ga iz očiju, da se vratimo k srcu i ondje Ga nađemo«. Učitelj je prisutan »per suam substantiam«, svojom biti, svojom usebnicom (»en soi«), On nam je prisutan samom svojom nutrinjom; dakle hoće da djeluje na nas i da nas ujedini sa Sobom, s onim, što je najdublje i najbitnije i najuzvišenije u Njegovu Biću.

»O mne agens agit in simile — Svaki agens ide za sebi sličnim.« Krist prisutan svojom substancijom hoće da bude prisutan direktno našoj substanciji, a nesamo niti prije svega našim akcidentima. Način prisutnosti Kristove ne zahtijeva od nas akcidentalnu pobožnost, koja sastoji od osjećaja prisutnosti, nego bitnu, substancijsku pobožnost, da naša bit, naš cijeli ja najintimnije bude orijentiran prema Kristu po vjeri i ljubavi.

Ova intimnost između substancija tako je velika, da može obilno zasititi sve čežnje bilo koje pobožnosti. Privatna pobožnost traži blizinu Učiteljevu i nalazi je i ima je prema veličini svoje vjere. Krist u Hostiji ne pokazuje se, ne gleda na nas izvana, ne ukazuje se našim ćutilima nego samo nam se daje na neizmjerano dublji način: ulazi u nas, promatra nas intuitivno, poznaje nas iz-

¹⁵ Cfr. Etudes Religieuses, Gand — Liege, već spomenuta radnja o. Mercha.

nutra na samom izvoru našega bića, prodire u našu bitnost i naše djelovanje svojom bitnosti i svojim djelovanjem, da nas učini dionicima onoga, što On jest u sebi i u svojoj bitnosti: »a git si-bi simile«.

Način prisutnosti Kristove poučava našu pobožnost, u čemu se ona mora sastojati. Euharistijski Krist prisutan je svojom substancijom samoj substanciji naših duša. A mi znamo, da je substancija princip akcidenata; Kristova dakle substancija mora biti princip naših akcidenata. Euharistijska pobožnost, da se uklopi u Kristovu substanciju, mora isklesati našu vanjštinu i naše djelovanje prema slici Gospodinovoj. Njegovi akcidenti iščezavaju pod prilikama Kruha; naša pobožnost mora mu dati na neki način svoje akcidente. Takova je pobožnost substancijska, živa, djelotvorna — aktivna i produžena zahvala — gratiarum actio.

Živa hrana duše.

Ali baš ovdje iskršava opreka i razlika. Privatna pobožnost obavlja se ponajčešće izvan sv. Pričesti, a substancijsko sjedinjenje postizava se samo sv. Pričešću. Krist asimilira samu substanciju naše duše samo kao »Panis supersubstantialis — natprirodni Kruh«. Treba ga jesti. Privatna pobožnost odgovara činjenici realne prisutnosti — ona je dakle dobra; ali, ako ne odgovara isto-tako i svrsi te prisutnosti, ona nije savršena. I ova razlika iščezava, kad dublje zagledamo u način prisutnosti Kristove.

Krist je hrana; kao hrana upozoruje vjernike, da treba biti gladan nalazeći se pred Njim u molitvi. Već sama težnja i elan euharistijske pobožnosti, koji je nosi prema njezinom objektu, hrli neodoljivo prema sv. Pričesti kao prema meti i idealu; nema razlike između ove pobožnosti i Pričesti — Isus je tu, koji povezuje usko ova dva kraja. Euharistijska pobožnost sličí Pričesti, kad ničega ne će i ne želi, što nije sredstvo za sjedinjenje s Kristom; kad intimni razgovori i prošene milosti vode k tom sjedinjenju. Duhovna pričest jest jezgra euharistijske pobožnosti, i sve se aspiracije pretvaraju u jednu jedinu prema Kristu u oltaru, sve molitve postaju prava produljena duhovna pričest, sjedinjenje s Kristom po milosti.

Ova savršenija pobožnost tumači nam bolje način realne prisutnosti. Krist je tu za nas, naš, On se daje svima i svakome, On je »Sveta Pohrana«, On je produljena »Pričest, što čeka«, izvan vremenskog okvira. Pred ovom Pričesti, što vječno čeka, i euharistijska pobožnost mora vječno čekati i čeznuti.

Krist je više od obične hrane, On je živa hrana, koja, rekao bih, vreba na nas; On je simbol milosti, koja nas predusreće. Pred takovim Kristom euharistijska se pobožnost ne nalazi pred pasivnom i mrtvom hranom nego pred kruhom, što živi, što djeluje na dušu onoga, koji se izlaže njegovoj sili; pred kruhom, kojega možemo blagovati samo onda, ako nas je on već prije priukao. Za naših pohoda Presv. Olt. Sakramentu prije svega Krist

sam govori i djeluje, Krist sam svojom milošću stavlja u naše duše, što mu zatim mi neuko tepamo. Kao što sunce upije paru sa zemlje, tako On svojom aktivnom prisutnošću izaziva molitvu ljudi i uzdiže je k Bogu. Nikada čovjek ne moli sam nego uvijek u dvoje, u jedinstvu s Kristom, koji je uzrok i učinak naše molitve. Sam Krist sastavlja naše molitve.

Način prisutnosti Kristove, živa Hrana, jest znak naše vječne potrebe milosti; mi smo vječita gladna sirotinja, prosjaci; mi smo loze, što moraju crpiti sok iz čokota. Euharistija je tu, da nam uvijek dovikuje: »Sine me nihil potestis facere — Bez mene ne možete ništa«, a mi smo tu pred Euharistijom, da uvijek priznajemo i osjećamo: »Non ego, sed gratia Dei — ne ja, već milost Božja.« Euharistija, promatrana kao znak milosti, pokazuje Krista kao hranu sasvim posebne vrste, hranu, koja asimilira, a koja se ne može asimilirati. Euharistijska se dakle milost sastoji u tom, da čovjek bude asimiliran, pretvoren.

Vanjština Kruha, koju Isus oblači u Sakramentu, puna je značenja za euharistijsku pobožnost: ona znači živu hranu, znak milosti i asimilacije — a to baš i jest sama substancija pobožnosti.

Vječna žrtva.

Time razmak i razlika između pobožnosti i teologije nijesu još sasvim uklonjeni. Teologija, koju liturgija ovdje snažno potpomaže, tvrdi, da je sv. Pričest bitno samo sudjelovanje i udio kod sv. Mise, žrtve. A euharistijska pobožnost jest i odviše već sklona da umnoži sv. Pričest izvan sv. Mise. Pričešćivati se uvijek, u svako doba i na svakom mjestu, to znači barem prividno odijeliti sv. Pričest od sv. Mise.

Ova je poteškoća zaista plitka. Nije ništa očividnije od apsolutne nemogućnosti takovoga dijeljenja. Jer Krist je prisutan na oltaru kao Hostija, On nas time upozoruje, da je On žrtva; svaka je dakle Pričest jedinstvo s ovom žrtvom — ili uopće nije Pričest. Pričest je kao i Misa nastavak čina, kojim je Isus svojim tijelom zadovoljio za grijeh. Euharistija je dakle princip čistoće i očišćenja u Crkvi. Način realne prisutnosti pokazuje nam Naknadnika, koji asimilira. Ako On zalazi u sve duše, to čini sigurno za to, da nastavi svoje djelo, da proširi ljubavljnu miržnju na grijeh, da učini snažnom slabašnu ljudsku borbu protiv grijeha i uspješnima sitne ljudske zadovoljštine. — Euharistijska je pobožnost pobožnost naknade; Pričest nije samo srdačni razgovor s božanskim gostom, koji nas posjećuje, nego — žrtva, smrt. »On ne peut s'unir au Christ qu'en prenant des sentiments de mort — S Kristom se možemo sjediniti samo onda, ako smo i sami pripravnici na smrt«, rekao je Bossuet. Pričest, baš zato jer jest žrtva, daje smisao cijeloj euharistijskoj pobožnosti. »Nek se hostija naše pobožnosti vječno žrtvuje,« veli Misal.

Naša svetohraništa sadržavaju jednu hostiju, jednu žrtvu. Sakrament je dakle produljenje žrtve, pohranjena Hostija, »Sveta

Pohrana«, koja nije samo Pričest, šta čeka, nego također Misa, što se proteže u vječnost. Moleći pred ovom Pohranom, mi nastavljamo svoje prisustvovanje Svetim Tajnama, mi molimo uvijek u duhu Mise; i ova nas molitva pripravlja, da bolje shvatimo jedinstvo, neprekidnost i vječnost Mise. Ona je »vječna žrtva — sacrificium perenne«; bezbrojne Mise vežu se jedna s drugom i sjedinjuju se — »postaju jedne vrstom — unum quid specie«; svete Mise imaju istu Žrtvu, istoga Svećenika — s toga stanovišta »jedno su i brojem — unum numero — secundum quid.«

Nekoć je Crkva zorno poučavala vjernike o jedinstvu žrtve. Biskup rimski slao je svećenicima u »gradu«, pače i biskupima u udaljenim krajevima jednu česticu svoje vlastite posvete, koja se zvala »fermentum (kvasac)«, — da bude kvascem njihovoj posveti. Danas se više ne nosi »kvasac — fermentum«, obred »sancta« ne postoji više, ali kad svećenik misi pred tabernakulom, pred samim žrtvovanim Jaganjcem, koji će se sad ponovno da žrtvuje, imamo pred očima divni obred »sancta«.

Pred ovom trajnom žrtvom i kršćani moraju da žive životom trajnoga žrtvovanja; njihov život mora da sličí nutarnjoj neprekidnoj Misi. Svaka Pričest mora nas sve više trgati od našega smrtnoga tijela, mora biti na neki način sveta Popudbina, mora nam istrgnuti nešto od samoga našega srca — nas same i naš egoizam.

Hostia pro omnibus — Žrtva za sve.

Kolikogod bila ova pobožnost žrtve velikodušna, ona je ipak osobna: od srca k srcu s Učiteljem; dok je liturgija zborna molitva, a Hostija — »Hostia pro omnibus«.

I ovdje protivnost nije realna. Jer je Hostija za sve ljude, Pričest je po svojoj prirodi za cijeli svijet: ona je sjedinjenje s Kristom, koji se prikazuje za sve nas: ova Žrtva za sve asimilira nas i čini i nas žrtvama za sve. Kad duboko utonemo u Krista pred tabernakulom, već tada smo žrtve za sve ljude u Žrtvi za sve ljude, pače i onda, kad ne mislimo na druge.

Krist nam pokazuje u Euharistiji, kako živi za sve; u Euharistiji kao u znaku svog univerzalnoga djelovanja: On obrađuje sve duše. Živeći za sve Krist je znak milosti, koja nas čini dužnicima cijeloga svijeta...

Način Kristove prisutnosti u Euharistiji otkriva nam svu apostolsku dubljinu nutarnjega života, zatvorenih samostana i vječne šutnje. Šutnja često najviše govori; euharistijska šutnja nosi cijeli svemir: nema vihora strašnijeg od euharistijskog mira; nema groma žešćeg od euharistijskog muka; nema sladih sirena od euharistijske šutnje, nema pisanije knjige od bijele Hostijice: Euharistijska je šutnja najveća velesila, božanska sila, koja nam govori, što sve mogu oni, koji šute tom euharistijskom šutnjom...

Euharistijska je molitva po svojoj biti zborna.

Liturgijska molitva moli, istina, za sve ljude, ali ona čini još još kudikamo više: ona moli s a s v i m l j u d i m a; ona je zborna, svemoguća molitva. Privatna je pobožnost naprotiv samo privatna pobožnost. I onda, kad molimo za druge, molimo sami.

I ova je poteškoća bližeda. Ta kako bismo mogli moliti sami, kad se hranimo istom hranom, koja nas je pretvorila u istoga Krista? Ta kako bismo mogli govoriti sami toj Hostiji, koja obuhvaća cijelu Crkvu i koja govori, što i mi govorimo, riječ ljubavi i pokore? Crkva je — ako je slobodno upotrijebiti grubu sliku — Crkva je kao kakav akumulator milosti, i kad ja molim pred tabernakulom sam samcat, ja sam samo jedna točkica, kroz koju izbija u iskrama energija cijeloga akumulatora; snaga cijele Crkve hrli prema nebu kroz moju dušu. Mi smo skršili ograde svoje sićušnosti pripustivši i druge u nas same, a euharistijska nas je milost nagradila radi te velikodušnosti obogativši nas snagom nezimjernih množica, snagom cijele Crkve, svojom vlastitom snagom.

Euharistijska molitva jest molitva Crkve.

Time je razlika između pobožnosti i kulta već dobrano smanjena, no nije još posve uklonjena. Javno bogoštovlje jest kult Crkve kao Crkve: crkveno bogoštovlje. Privatna molitva, pa bila ona i zborna, još nije tim crkvena molitva.

Nasuprot, svaka euharistijska molitva jest upravo tako crkvena kao i javni kult, jer je Krist u sakramentu crkveni Krist, nerazdjeljiv od Crkve, koga možemo primiti samo iz ruku svećenikovih.

Odnos između Crkve i Euharistije jest vrlo tijesan: Crkvu u Euharistiji prikazuju prilike i sam Krist. Prilike su simbol Crkve, kako to već napominje *Didache*: »Kaošto je ovaj kruh bio nekoć razasut po brežuljcima, a onda ga sakupiše i sjediniše u jedno, tako Tvoja Crkva...«

No osim toga simbolizma prilika nalazi se u Euharistiji još nešto više: znak — sam Krist pod prilikama; stoga je taj sakrament sakrament jedinstva Crkve. Krist je život i hrana svih udova Crkve; On se umnaža, no unatoč tome ostaje savršeno jedan; svuda Ga vjernici blaguju, a posvuda ostaje ipak na oltarima, kao da ga se nijesu ni dotaknuli: Io jedan, jelo trista, svaki prima svega Krista, nit ga jelom nestaje. Poput Crkve i Presveta je Tajna razasuta po cijeloj zemlji, a usto savršeno jedna potvrđujući tako jedinstvo Crkve.

Kao svuda drugdje tako je i u Crkvi jedinstvo izraženo u auktoritetu: bit je naime auktoriteta u tome, da čuva jedinstvo u mnogostrukosti. No jedinstvo Crkve jest sam Krist u Presv. Sakramentu; to znači da crkveni auktoritet vrši samu Kristovu vlast.

Taj način prisutnosti jest vrlo poučan za pobožnost. Da uzmognemo dobro moliti, valja moliti ovisno od Crkve i pod autoritetom crkvenog učiteljstva: to i jest cijeli smisao apostolstva molitve, molitve u zajednici s euharistijskim Spasiteljem. Već je sveti Ignacije Antiohijski govorio, da je »samo ona euharistijska molitva sigurna, koju obavljamo u zajednici s biskupom.« Bez te podrženosti crkvenom učiteljstvu nema Pričesti; isto vrijedi o duhovnoj pričesti i ostalim najosobnijim i najmističnijim molitvama. Sve naše molitve nadahnjuje sam Krist, i mi uvijek molimo »u ime svete poslušnosti«, jer nas Crkva neprestano potiče: »Molite, molimo — Orate, oremus!«

Euharistija je izraz najintimnijega života same Crkve.

Evo nas i opet pred novom antinomijom: kako da sjedinimo tako osobnu pobožnost, kaošto je euharistijska, s izvanjim auktoritetom Crkve, njenom administracijom? Pobožnost je po svojoj biti osobna, a administracija je po čitavoj svojoj prirodi neprijateljica spontanosti.

No Euharistija nam pruža sasvim drukčije shvaćanje Crkve, očituje nam pravu, nutarnju Crkvu, koja se nipošto ne nalazi u opreci s osobnim životom naših duša. Način, na koji je Krist prisutan u tom zajedničkom sakramentu Krista, Crkve i vjernika, najbolje očituje ono duboko jedinstvo, koje postoji između Crkve i Euharistije, između Crkve i vjernika, tako da naša privatna pobožnost prema Euharistiji — ako želimo da uistinu bude euharistijska — mora svim silama nastojati da se sjedini s Crkvom.

U Euharistiji je Krist Život, u Crkvi je On Istina; u Euharistiji je Krist Hrana — pod prilikom kruha —, u Crkvi je On Istina — izražena u svećeništvu. Crkva nas šalje k Hostiji, koja nam daje život i svjedočanstvo o Crkvi. To su dva oblika iste potrebe našega svrhunaravnog života: hrana i znanje, dva pogleda na jednu te istu stvar.

Crkva dakle ne može nikako da bude na smetnju našoj pobožnosti. Crkvene se uredbe ne nameću nama izvana, one se nameću našoj ljubavi, u onoj nutarnjoj dubljini, u kojoj Hostija izgrađuje naše jedinstvo s Kristom. Stoga i cjelivamo dragocjeni kamečak biskupskoga prstena, prije no što ćemo se da pričestimo, — u znak naše zajednice s Crkvom —, da se bolje pričestimo. U oba slučaja bivamo dionicima istoga Krista — Krista Crkve i Krista Euharistije.

Tu čovjek istom pravo razumije, koji je smisao euharistijskih pohoda. U prvi se mah oni čine nerazumljivima. Budući da je Spasitelj i kao čovjek prisutan u Euharistiji na duhovan način — ad modum spiritus — to je On praktički posvuda i kod svakoga; zidovi ne postavljaju granica ni Njegovoj spoznaji ni Njegovoj djelatnosti.

Istina je, euharistijska pobožnost ima tu prednost, da je možemo obavljati gdje god bilo, no ne obavljamo je svuda j e d n a k o

dobro. Već time, što polazimo prema svetohraništu, potičemo volju, da traži Gospodina, prisutnost nas Svetoga Kruha nuka, da Ga blagujemo; više se osjećamo članom zajednice, kad se nalazimo u zajedničkoj kući; crkve nam zatim dozivlju u pamet vječno štovanje Euharistije govoreći nam o pokoljenjima, koja su molila na istome mjestu, koja na njem neprestano mole i koja će tu nastaviti s molitvom, kad nas ne bude više ovdje. No postoji još jedan drugi, mnogo dublji razlog, zbog kojega je naša pobožnost u crkvama naročito uspješna: crkve su prava, stalna boravišta Isusova, koja je Crkva svojom posvetom službeno dodijelila Njegovoj djelatnosti. Crkve su dva puta posvećene: jednom ih je posvetio biskup, drugiput Hostija; Krist-Istina nas u njih šalje, Krist-Život nas u njima očekuje. U njima napokon Crkva s nama na posebni način moli.

Euharistija sjedinjuje privatnu i liturگیjsku molitvu.

Crkva, s kojom mora da se poveže euharistijska molitva, jest molitveno društvo. Stoga se vjernik mora da združi s njenom molitvom — s liturگیjom —, ako hoće da se sjedini s Kristom. To je tako istinito, i to prava djeca Crkve tako razumiju, da s jednakim zanosom izgovaraju liturگیjsku molitvu, taj službeni glas Crkve, i oni, koji je razumiju, i oni, koji je ne razumiju.

No prigovorit će ipak neki, da je liturگیja službena stvar, a privatna pobožnost da je spontana neprijateljica obrednika. I tu je suprotnost samo prividna.

Krist kao Sakrament Crkve, koja moli, kao Sakrament vjernika, što mole, samim načinom svoje euharistijske prisutnosti zbližuje i ujedinjuje u sebi crkvenu i privatnu pobožnost.

Krist u Hostiji jest središte čitave liturگیje; liturگیja po cijeloj svojoj naravi samo nastavlja Njegovo otkupiteljsko prikazanje i Njegovu svećeničku molitvu. Liturگیjske molitve jesu molitve, koje sam Krist svakim danom izgovara sa svojom Crkvom: one su glas Kritov, one su dakle najbolja euharistijska molitva.

No kršćani su često puta zaprijećeni, te ne mogu prisustvovati svetim obredima. Vrlo često ih i sama Milost od toga odvrća — a to je sasvim prirodno, jer privatna euharistijska pobožnost može i mora da ostane liturگیjskom unatoč tome, što je privatna. Hostija, koja nas po svojoj biti veže sa sv. Misom, sjedinjuje nas i s liturگیjom, koja je samo službeni kontekst iste sv. Mise. Ta Hostija sadržaje u sebi kao u svom principu čitavo bogostovlje i sve hvale.

No Euharistija povezuje još intimnije privatnu i liturگیjsku pobožnost; izvor i liturگیjskih i privatnih molitava nalazi se u nakanama. Krist sam na usta crkvenog Učiteljstva određuje nakane Crkvi i liturگیji. Privatna pobožnost ima da usvoji te nakane. Krist nadahnjuje također nakane privatnih pobožnosti; liturگیja ih mora usvojiti kao svoje produljenje.

Da li je uopće moguće pouzdano općiti s Kristom, a da cijelim svojim bićem ne odgovorimo Njegovu pozivu, Njegovoj prvotnoj euharistijskoj nakani: »Da budu svi jedno — Ut omnes unum sint«? Toga ne možemo ni zamisliti. Kad se sjedinjujemo s Hostijom u kakovoj veličanstvenoj katedrali, građenoj stoljećima kamenjem molitava i ljubavi, sjedinjujemo se s istom Hostijom, koju tamo u dalekoj Sibiriji pokrivaju teške naslage snijega i leda, s istom Hostijom, kojoj je i tamo prva molitva: »Ut omnes unum sint — Da budu svi jedno.« — Euharistijska pobožnost mora također da bude središtem svega nastojanja oko crkvenog jedinstva. Uvjereni smo, da će odijeljene kršćanske zajednice onoga dana biti mnogo bliže Crkvi, kad im budemo otkrili sve dubljine one euharistijske tajne jedinstva, što je sakriva realna prisutnost Kristova, u koju one također vjeruju. A to ćemo učiniti to lakše i uspješnije, što budemo sami dublje prožeti euharistijskim Kristom.

To sjedinjenje s formulama i s nakanama Crkve nije još potpuno sjedinjenje. Valja da ga još produbimo: moramo da usvojimo samu intimnost crkvenih molitava. Intimnost javnih molitava s Kristom naših crkava jest tako velika, da će privatna pobožnost biti to intimnija s Gospodinom, što se više bude sjedinjivala s javnom molitvom. Liturgija je ono središte, kamo smjeraju sve molitve i sve intimnosti čitave Crkve. Crkva je uzor sjedinjenja s Kristom, Ona je njegova Zaručnica, Oni žive istim životom. Zaručnica svojim glasom zanosi Zaručnika: sretnih li onih, koji smiju da se svojim glasom — što osamljen ne znači mnogo — pridruže milom i skladnom poju Zaručnice! — Glasu, koji je Zaručniku uvijek mio — *acceptabilis!*

Euharistija — nebo na zemlji.

Ta intimnost između Zaručnika i Zaručnice tako je potpuna, da je nadilazi samo intimnost neba, koja je ideal čitave euharistijske pobožnosti. No i u tom odnosu Euharistije prema nebeskoj intimnosti ponovno iskrsava opreka između javne i privatne pobožnosti. Privatna pobožnost rado predstavlja nebesku intimnost kao pouzdano općenje duše s Bogom — od srca k srcu —, dok javni kult govori samo o općinstvu svetih. — I tu predobro osjećamo, da Euharistija, taj zalog vječnog života — *pignus vitae aeternae* — tumači to kao jednu te istu stvar gledanu u drugome svijetlu: ta se dva pogleda na nebesko blaženstvo međusobno potpunjuju.

Intimno blaženstvo pojedinog odabranika i jest baš zato veliko i potpuno, jer je sveopće — katoličko. Krist-Kruh, zalog nebeskog života, jest zajednički Kruh sviju nas: on nas sve pretvara; utoliko dakle, ukoliko smo u zajednici sa svima, bit ćemo svi promijenjeni u Krista, naša sreća bit će sreća sviju. Blaženstvo slavne Crkve nije zbroj nanizanih pojedinih blaženstava: sve je to jedna

struja, koje snagu pojedinci to snažnije osjećaju, što je veći stepen njihove ljubavi. U nebu će jedinstvo između privatne pobožnosti i javnoga kulta biti potpuno i za uvijek ostvareno.

I budući da je Euharistija zalog neba, stoga se nebeski pijev započinje već ovdje dolje, jedinstvo između pobožnosti i kulta ostvaruje se već na zemlji, jer nam Euharistija već ovdje daje vječni život, savršenu sintezu tih dviju strana molitve.

Te dvije molitve, združene u Kristu, pokazuju, da je Kristova prisutnost u Euharistiji prisutnost neba na zemlji. U tom svijetlu nam je jasno, da su sveci s nama po Euharistiji, i da je jedna od bitnih stvari sv. Mise, da je možemo prikazati svecima na čast. U sv. Pričesti dolazimo u dodir sa svim svetima i pokojnicima. Slavna, patnička i ratnička Crkva — sve je to protkano Euharistijom, koja je vez svih udova Kristovih; sve je to među nama, ne doduše u sebi već po Kristu. Crkva ne stavlja iz neke rastresenosti oltare samo nad ostacima mučenika i ne pokapa svojih mrtvih u sjeni crkava ili u tišini svetišta. Tamo je njihovo mjesto, Krist je uvijek sa svojim . . .

Klanjajući se Hostiji klanjamo se Božjem kraljevstvu; pričesćujući se — nosimo nebo u svojim grudima, nebo, blaženstvo, milost.

Kruh je nebeski svuda prisutan i svojom prisutnošću najrječitije pobija modernističke prohtjeve ističući, da je i Crkva kao i njen Kruh nebeska, transcendentna — da nadilazi naravni red. Crkva je dakle »početak slave — quaedam inchoatio gloriae« — dakle isto, što je prema definiciji Andeoskog učitelja — milost. Kaošto proslavljeni Krist nastavlja Krista pod prilikama, tako i nebesko gledanje nastavlja Crkvu.

Euharistija — Bog.

Euharistijski Krist nije samo nebeski, On je božanska tajna. »Hrana, koja čovjeka čini božanskim i božanstvom opaja — Cibus hominem divinum faciens et in divinitate inebrians.«

Privatna pobožnost shvaća to pretvaranje čovjeka u Boga kao osobno pretvaranje, dok javni kult tu osobito i u prvom redu ističe zbornu pretvaranje svijju udova Kristovih u savršeno jedinstvo Njegova mističkog Tijela.

Tu konačno iščezavaju sve opreke. Božanski život, koji se nalazi u Kristu-Hostiji, jest u isto vrijeme jedan i jednostavan, neizmjeran i neomeđen. On je vječna intimnost Triju Osoba, On je beskrajnost Trojstva. Taj je život intimnost i beskrajnost, koja sjedinjuje u sebi svu osobnost privatne pobožnosti i svu općenitost javnoga kulta. Nalazeći se pred božanskim Sakramentom stojimo pred apsolutnom Beskrajnošću i apsolutnom Intimnošću; hranimo se tom Beskrajnošću i tom Intimnošću; pretvaramo se u Boga, u tu Beskrajnost i tu Intimnost. Kad nam se Krist daje u sv. Pričesti, On uvijek moli: »Ja u njima . . ., da budu svi jedno kaošto smo Otac i Ja jedno — Ego in eis . . . ut sint unum . . . sicut et nos.«

U Euharistiji je prisutan Bog: no nije to ona Božja prisutnost, o kojoj nam filozofija govori, jer filozofija ne pozna utjelovljenog Boga — filozofija poznaje Boga-Stvoritelja, ali ne poznaje Boga, koji pretvara čovjeka u Boga. Bog nije u Euharistiji zato, da uzdržava stvorenja, nego zato, da ih sjedini sa Sobom, da ih pretvori u Boga.

Prema tome je Pričest prelaz u Boga; no da prijedemo u Boga, valja da prije izađemo iz sebe — žrtva; zatim da se dignemo — slava.

Način Euharistijske prisutnosti pokazuje nam, kako se Bog p o s v u d a daje ljudima; taj je dakle način znak općeg pobožanstvenoga svijeta. Što je prema tome naša pobožnost združenija s našom braćom, to je jače sjedinjena s Bogom. Ova prisutnost optuže nam na svoj način onu Ciprijanovu: »Ne može imati Boga za Oca, tko nema Crkve za Majku.« Evo pravog načina našega pretvaranja u Boga: Mi se sjedinjujemo sa Sinom, da nas Otac posini. »Sin je postao čovjekom, da čovjek postane Božjim sinom, u kojem će Bog jednako uživati kao u svom jedinorođenom Sinu.«

Euharistija je dakle nastavak utjelovljenja. Prema tome ni Blažena Gospa nije ravnodušna prema Euharistiji; i Ona u njoj sudjeluje. Kako kršćanski život — da bude uistinu božanski — mora biti život Sina, to se naročito Djevica-Majka mora da bavi odgojem svoga umnoženog, ili bolje nastavljenog Sina. Stoga i nije sasvim pedagoški braniti vjernicima da mole za sv. Mise kronicu kao nešto sasvim nedopušteno, kad eto i sama liturgija daje Prečistoj Djevici jedno od prvih mjesta u javnome kultu. Razmišljajući o Utjelovljenju, o Otkupljenju i Uskrsnuću vjernici prebirući svoju kronicu razmatraju same tajne sv. Mise u sjedinjenju s prvom Suradnicom Euharistije.

Naš je Gospodin rođen od Djevice — po Svetom Duhu — »de Spiritu Sancto«. Kršćani se dakle moraju također da rode po Sv. Duhu. Posinaštvo jest u uskoj vezi sa Svetim Duhom, koji je sama ljubav između Oca i Sina.

Tako nam dakle euharistijska prisutnost u isto vrijeme daje Sina približava nas k Ocu i čini nas posjednicima Sv. Duha. K Ocu po Sinu u Sv. Duhu!

To su evo sve dubljine Euharistije. Hostija se čini neupućenim pogledima kao nešto neznatno i blijedo, u kaležu vidimo samo prozirno, bistro vino. A u zbilji se nalazimo pred samim Kristom, koji je prisutan po svojoj biti, da postane počelo našega djelovanja. On je tu živa Hrana, Pričest, što vječno čeka. On je tu živa vječna Misa. Krist je tu, da sjedini liturgiju, zbornu molitvu s molitvom pojedinaca, da učini privatnu molitvu zaista crkvenom, da dade duboki smisao našoj poslušnosti prema crkvenoj upravi. Krist je tu, da nas sjedini s molitvama i nakanama Crkve, da nas uvede u intimni život Zaručnika i Zaručnice. On je tu kao

zalog nebeske slave, gdje će ova intimnost biti savršena. Krist je tu kao Bog, da nas učini Bogom, da usavrši Utjelovljenje.

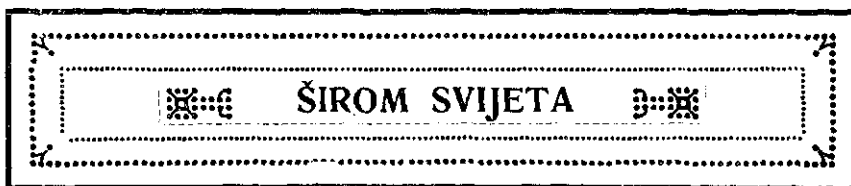
Mogao bi tko na koncu prigovoriti, da je to sve lijepo, što rekosmo, no da tome privatna euharistijska pobožnost ne odgovara, jer većinom ta pobožnost nije svijesna svega toga, što sakriva Euharistija. Na to odgovaram sa sv. Ivanom Vianneyom, koji jednostavno i duboko kaže: »U onaj čas bismo umrlit, kad bismo shvatili, što je Euharistija.« U starome Zavjetu čitamo, kako su se Židovi bojali pogleda Božjega, jer vidjeti Boga uključuje nužno vječnost i isključuje istotako nužno vrijeme. Mi ne ćemo nikad biti tako blizu Kristu, kao što je On nama bliz.

Privatna euharistijska pobožnost nosi u sebi pokretnu silu i klicu razvitka. Ona se može i mora razvijati i razvijat će se do konca. Njezin divni razvitak do današnjega dana svi dobro poznamo.

Liturgijski pokret ima posve pravo, kad tvrdi, da je simbolička, sakramentalna strana Euharistije vrlo važna, no mjesto da neki autori prikazuju zbiljsku prisutnost kao nekakav bolesni suvišak, bolje bi radili, kad bi isticali, da treba produpsti ehvaćanje Kristove prisutnosti, da treba naći u Bogu-Čovjeku sakramentat i sakramentalno značenje, da treba naći u samom realizmu Kristove prisutnosti njegovu simboličku važnost.

Privatna pobožnost i javni kult naći će se u međusobnom naručaju ondje, gdje se sastaju: u pouzdanom općenju s Gospodinom, u isto vrijeme zbornom i osobnom.

J. Brožičević D. I.

NOVA METODA BEZBOŽNICKE PROPAGANDE.

Pokret bezbožnika ne miruje. On uvijek nalazi nove metode za borbu protiv Boga i Crkve. Danas je neporecljiva činjenica, da taj pokret napreduje i među urođenicima kolonijalnih naroda. I tu mu je knjiga jedno od najmoćnijih oružja. Vlada sovjetske Rusije ne preza ni pred kojim sredstvima, samo da tu metodu propagande, kolikogod je moguće, istakne i iskoristi. Kolonijalnim narodima uštrcavaju ateistički otrov na njihovom vlastitom jeziku. Brošura »Imamo li dušu« od Berkowa prevedena je na tatarski jezik. Ona se protivi uvjerenju, da je duša dar Božji. Jezik je primitivan, a način izražavanja pučki. Brošura »Legenda o Kristu« prevedena je na asirski. Njen je sadržaj tumačenje »pravoga smisla legende o Kristu, navodnom spasitelju svijeta«. Na asirski je prevedena i Schmidtova knjiga: »O podrijetlu čovjeka«, koja nastoji dokazati